

GÜLNARƏ ABIDI

AMEA-nın A.A.Bakıxanov adına Tarix institutu

E-mail: gulnare_semedova@mail.ru

AZƏRBAYCAN ELMI-TƏDQIQAT İNSTITUTUNUN YARANMASI VƏ ÖLKƏDƏ ELMİN İNKİŞAFINDA ONUN ROLU

Açar sözlər: Elmi, institut, mütəxəssis

Ключевые слова: Научно, институт, кадр

Key words: Scientific, institut, personnel

1927-ci ildə Azərbaycanda Xalq Təsərrüfatının yendinə qurulması demək olar ki, başa çatdı. Respublika ərazisi öz inkişaf yolunda yeni bir mərhələyə qədəm qoydu. Sosialist quruculuğu sahəsində beynəlxalq inkişaf genişləndi. İndi Respublika qarşısında həm sənaye həm də kənd təsərrüfatı sahəsini yeni texnikayla təmin etmək kimi önəmli bir məsələ dururdu. (1: səh 37)

Partiyanın siyasətinin və sovet hökumətinin qarşısında elmi kadrların sayını artırmaq, elmi-tədqiqat müəssisələrinin inkişafını genişləndirmək dururdu. Çağrılmış elm xadimləri iqtisadi məsələlərin həlli üçün elmi fəaliyyətlə məşğul olan müəssisələrin açılmasına diqqət artırdılar. Bütün bu fəaliyyətlər elmi müəssisələrin yaradılması işində əsaslı rol oynamağa başladı, hər şeydən əvvəl hələ 1925-ci ilin iyulunda SSRİ X.K Sovetinin və İcariyyə komitəsinin qərarı ilə yaradılması nəzərdə tutulan Rusiya EA-sı da bu işə əsaslı təsir etdi. Bu işdə məsuliyyəti öz üzərinə götürmüş REA-nın elm xadimləri respublikanın elmi-tədqiqat institutlarına rəhbərlik edirdilər, elmi kadrları hazırlayırdılar, elmi kofransların qurultaylarının, etnoqrafik ekspedisiyaların, lüğətlərin hazırlanmasını, arxeoloji qazıntıların həyata keçməsinə təşkil edirdilər. (2.səh:33-34)

Azərbaycan xalq təsərrüfatının, sənayenin, elminin inkişafının sonrakı mərhələsi respublikada yeganə elmi mərkəzin təşkilini tələb edirdi. Belə bir elmi mərkəzin yaradılması artıq dövrün tələbi oldu. Azərbaycan M.İ.K-nin 1929-cu il 9 oktyabr qərarı ilə Azərbaycan MİK-nin yanında elmi-tədqiqat işinin müəyyən sahələrini öz ətrafında cəmləyən Azərbaycan Dövlət Elmi Tədqiqat İnstitutu yaradıldı. Bu institut Respublikada ən ali elmi müəssisə hesab olunurdu, bütün elmi-tədqiqat işlərini demək olar ki, əhatə edirdi.

Bu institutun qarşısındakı əsas ümumi məqsəd “beşillik plan qarşısında duran xalq təsərrüfatının inkişafı və sosialist quruculuğuna yardım” idi. (1 səh 40)

Ümumiyyətlə bir fakta diqqət yetirməliyik ki, hələ Azərbaycan Dövlət Elmi Tədqiqat İnstitutu yaranmamışdan əvvəl Azərbaycanın bütün sahələrində istər iqtisadi, istərsə də kənd təsərrüfatı sahəsi, istər texniki, istərsə də elm sahəsi çox zəif idi. Bu sahələr üzrə ali və orta ixtisaslı mütəxəssislərə ehtiyac var idi. Kənd təsərrüfatının müxtəlif sahələrinin sürətlə inkişaf etməsi, respublikada müxtəlif yeni elmi müəssisələrin yaradılması ixtisaslaşmış mütəxəssislərin yetişdirilməsi məsələsini sürətləndirirdi. Düzdür 20-30-cu illər ərzində Azərbaycan Dövlət Elmi Tədqiqat İnstitutu yaranmamışdan əvvəl Azərbaycanda məhdud xarakterli elmi müəssisələr var idi. Lakin bu elmi müəssisə Azərbaycanın ilk elmi-tədqiqat institutu idi., özündə bir çox elmi sahələri birləşdirdi. Həmçinin elmi kadrların, aspirantların yetişdirilməsində böyük rol oynamışdı.

Azərbaycan Dövlət Elmi Tədqiqat institutu “Azərbaycanı tədqiqi və tətəbbö cəmiyyətinin” bazasında təşkil olunmuşdur. 1929-cu il 9 oktyabrda Az.MİK-i “Azərbaycan İcrayyə Komitəsi yanında Azərbaycan Dövlət Elmi Tədqiqat İnstitutunun yaradılması” qərara alındı. (3 səh 3)

Azərbaycan Dövlət Elmi Tədqiqat İnstitutu Az.SSRİ-nin öyrənilməsi baxımından, eyni zamanda şərq sərhədlərinə və sovet ölkələrinə yaxın ərazilərin təəbi zənginliklərini, iqtisadiyyatını, sosial hərəkətini, tarixini, etnoqrafiyasını, incəsənətini, ədəbiyyatını, dilini, hüquq və dövlət inşaatını, elmi qaydaların inkişaf və təkmilləşdirilməsini öyrənən ən böyük ali müəssisə hesab olunurdu. Həmçinin Az.SSRİ-də mədəni quruculuq işlərinə, xalq təsərrüfatına nəzarəti və öz elmi tədqiqatlarının nəticələrini praktiki qəbuluna da nəzarət edirdi.

İnstitut həmçinin Az.SSRİ-də ali elmi müəssisələrə, texnikumlara, elmi-tədqiqat müəssisələrinə ilk növbədə yerli əhalidən mütəxəssislər yetiştirilməsi ilə də məşğul olurdu.

Azərbaycan Dövlət Elmi Tədqiqat İnstitutunun funksiyası bunlar idi: a) Az.SSRİ-də mövcud olan bütün elmi-tədqiqat institutlarının fəaliyyətləri arasında əlaqə yaratmaq; b) muzey, arxiv və kitabxana işlərini yenidən işləyib, sistemləşdirmək; v) sərhədlərdə olan ali müəssisələrlə sovet elminə müvafiq olaraq elmi maraqlara əsasən qarşılıqlı yardıma dayanaraq iş əlaqələri aparmaq; d) elmi əməyin, məcmuələrin, jurnalların, bülletenlərin nəşri; e) kitabxanaların, laboratoriyaların, otaqların, muzeylərin, elmi-arxivlərin, həmçinin açıq mühazirələrin, kursların və sərgilərin təşkili; və c) elmi konfransların və qurultayların çağırılması; z) elmi müəssisələrin hazırlanmasında kafedralarda seminarların, kursların təşkili. (4 səh1)

Ümumiyyətlə hələ 20-ci illərdə savadadsızlıq aradan qaldırmaq üçün Rusiyadan alimlər dəvət olunmuş, burada çalışmış və hətda bəziləri ölkəmizdə qalaraq, öz elmi fəaliyyətlərini davam etmişlər. Göründüyü kimi 30-cu illərdə isə institut bu məsələni yenidən müzakirəyə qoydu, çünki, elmin bir çox sahələrini özündə birləşdirən institut, peşəkər formada tədqiqatlar aparırdı və bu işdə alimlərin rolu çox böyük idi.

İnstitutun digər önəmli məsələlərindən biri də, öz fəaliyyətini demək olar ki, dayandırmış, formal olaraq mövcud olan “Azərbaycan tədqiqi və tətbiqi cəmiyyəti”nin AZDETİ-nin nəzdində keçəcək bir şöbə kimi fəaliyyət göstərməsi məsələsi idi.

1931-ci il 7 may AZDETİ-nin rəyasət heyətinin iclasında Zifeldt, Cəfərov, Quliyev bu məsələyə aşağıdakı kimi münasibət bildirmişdir:

Vətəndaş Mir Cəfər bu məsələyə ilə bağlı təklif edirdi ki: “Azərbaycanı tədqiqi və tətəbbö cəmiyyəti ləğv edilməsi məsələsi həll edilsin”. Vətəndaş Quliyev təklif edirdi ki, “Azərbaycanı tədqiqi və tətəbbö cəmiyyətinin fəaliyyəti institutun ölkəşünaslıq şöbəsinin tərkibinə keçsin”. Vətəndaş Zifeldt isə “Azərbaycanın tədqiqi və tətəbbö cəmiyyəti”nin ləğv olunmamışdan əvvəl iş planının yoxlanılmasının vacib olduğunu qeyd edirdi.

Bütün bu çıxışları nəzərə alan iclas sədri sonda öz çıxışı ilə iclasa yekun vurdu. O, qeyd etdi ki, artıq cəmiyyət öz aktiv fəaliyyətini dayandırmışdır. Bu cəmiyyəti AZDETİ-nin ölkəşünaslıq şöbəsinin tərkibinə keçirmək lazımdır.

Eyni zamanda Tarix şöbəsinin işinə daha ciddi nəzarət etməklə SSRİ-nin, Az SSRİ-nin, qərbin tarixini, sinifi mübarizənin səbəblərinin öyrənilməsi qarşıya məqsəd qoyuldu. Həmçinin etnoqrafiya bölməsi tarix şöbəsindən ayrılıb ölkəşünaslıq şöbəsinə verilməsi qərara alındı. Tez bir zamanda Xalq Maarifi Komissarlığının yanında Diyarşünaslıq cəmiyyətinin yaranması və “Azərbaycanı tədqiqi və tətəbbö cəmiyyəti”nin ləğv olunması nəzərdə tutuldu. Lakin cəmiyyəti ləğv etmək o demək idi ki, əslində cəmiyyət bütün maddi materialı ilə institutun nəzdində keçirdi. Bu cəmiyyətlə əlaqəsi olan insanlarla heç bir zaman əlaqəni kəsməmək də əsas

şərtlərdən biri idi. Çünki bu cəmiyyət ucqarlarla və rayonlarda artıq əlaqə yaratmışdı və öz ətrafında elm adamlarını birləşdirə bilmişdi.

Beləliklə cəmiyyətin AZDETİ-nin tərkibinə qatılmasına dair beş əsas qərar qəbul olundu:

1) Az SSRİ Xalq Maarif komissarlığı yanında “Azərbaycanı tədqiqi və tətəbbö cəmiyyəti ölkəşünaslıq bürosunun tərkibinə qatılsın.

2) AZDETİ-nin yanında ölkəşünaslıq şöbəsi yaradılsın.

3) Simumyaqın-Zifeldt A.R yoldaşa bu şöbənin idarə edilməsi həvalə olunsun.

4) Eyni zamanda Zifeldtə yeni yaranacaq şöbənin struktur və daxili məsələləri ilə məşğul olmaq həvalə olundu və vəziyyəti rəyasət heyətinin təsdiqinə təqdim etmək tapşırıldı.

5) Etnoqrafiya şöbəsi tarixi şöbədən alınsın və ölkəşünaslıq şöbəsinin tərkibinə verilsin.

AZDETİ-nin yaradılması ilə faktiki olaraq “Azərbaycan tədqiqi və tətbiqi cəmiyyəti”-nin fəaliyyətinə son qoyulmuşdu. Bu cəmiyyətin bazası əsasında yaranan yeni institut, həm də, bu cəmiyyətin yerlərdə olan əlaqələrindən də istifadə edirdi. Özünün altı illik mövcudluğu dövründə (1923-1929-cu illər) “Azərbaycan tədqiqi və tətbiqi cəmiyyəti” bir çox işlər görsə də, qismən məhdud xarakterli daşıyırdı. Daha konkret işləri əhadə edən Cəmiyyət elmin bir çox önəmli sahələrini öz ətrafında birləşdirirdi. 1929-cu ildən başlayaraq istehsalat sahələrinin xalq təsərrüfatının, sənaye sahəsinin yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyması bu cəmiyyətin böyüyüb daha geniş tədqiqat işlərini əhatə edən instituta çevrilməsini zəruri edirdi.

İnstitut mövcud olduğu illərdə (1929-cu ildən, 1932-ci ilə qədər) bir çox məsələlər AZDETİ-nin iclasında müzakirə olunurdu. 1930-cu ildə yanvarın 1-i və 2-də Q.Cəbiyevin, A.O.Mişelin, A.Ş.Buqşpanın, V.A.Vasilyevin, V.M.Xulufunun və Salamovun rəhbərliyi ilə keçən iclasda aşağıdakı məsələlər müzakirə olundu:

1) İnstitutun kitabxanasını tamamlamaq (bunun üçün V.A.Vasilyevi Moskvaya ezam etmək və ona üç min manat kredit açmaq lazımdır. Moskvaya o, fəlsəfə və marksist kitablarını almaqdan ötrü ezam olunurdu)

2) Məşhur alimləri İnstituta dəvət etmək (institutun üzvü olan A.O.Mişeli Moskva institutun həqiqi üzvləri və alimləri ilə danışığa yollamaq və onları institutda işləmək məqsədi ilə Bakıya dəvət etmək)

Bu məsələylə bağlı İ.P.Petrusevski öz məruzəsində çıxış edərək bildirmişdir ki, “Bu cəmiyyət kütləvi ölkəşünaslıq təşkilatına çevrilərək, gərək, sözün əsl mənasında özünün ətrafında müəllimləri, mühəndisləri, aqronomları, təsərrüfatla məşğul olanları, partiyaları cəmləşdirsin və onların nəzərini daha çox ölkəşünaslıq məsələlərinin həllinə yönəltsin. Bu onu göstərir ki, ölkəşünaslıq məsələləri təkcə akademik səviyyədə deyil, sosialist quruculuğu nöqtəyi nəzərindən həll olunması bir məsələdir. Eyni zamanda cəmiyyətin rəhbər idarəsi Mərkəzi Sovet olmalıdır. Bu Sovetlik bilavasitə AZDETİ-nin rəyasət heyətindən aslı olmalıdır. (5 səh15)

Cəmiyyətin bütün vəsaiti, kitabxanası, nəşriyyatı, elmi işçiləri institutun sərəncamına keçdi.

Formal xarakter daşıyan Cəmiyyət AZDETİ-nin bir şöbəsi olaraq fəaliyyət göstərdi və ölkəşünaslıq şöbəsinin məsələləri ilə məşğul olmağa başladı. Cəmiyyətlə bağlı olan bütün məsələlər AZDETİ-nin Rəyasət heyətində baxılmağa başlandı. Beləliklə Cəmiyyət faktiki olaraq öz fəaliyyətini dayandırdı. (6 səh 123)

Az.MİK-nin yanında AZDETİ-nin əlli iki heyətdən ibarət həqiqi üzvü təsdiq edildi. Bunlara misal olaraq R.Axundovu, S.Axundovu, A.Haqverdiyev, V.Bartold, S.Vasilyev, Q.Cəbiyev, İ.Meşşaninov, A.Orucəliyev, B.Çobanzadə, İ.Yesman, V.Xulufu və başqalarını göstərmək olar. (1 səh 41)

Institut xüsusi bir hüquqa malik idi. Az.SSRİ ərazisində bütün çıxan nəşrlərdən bir nüsxə pulsuz olaraq ala bilərdi. Eyni zamanda institut öz işi ilə əlaqədar olaraq istər SSRİ-nin elmi müəssisələri ilə, istərsə də, ölkədən xaric elmi təşkilatlarla bilavasitə yazışmaq hüququna da malik idi. (7 səh 2)

Ümumiyyətlə elmi-tədqiqat institutunun yaradılması elmi işlərin planlı şəkildə həyata keçməsinə əsaslı şəkildə istiqamət verdi. Eyni zamanda elmi tədqiqat işlərində müvəffəqiyyətlər əldə edilməyə başlandı. Bu elmi mərkəzin yaradılması ilə bütün Respublika ərazisində olan elmi müəssisələr mərkəzdən idarə olunmağa başlandı, onların təşkili, biri-birilə qarşılıqlı əlaqəsi məhz bu institut tərəfindən həyata keçirilirdi. Eyni zamanda digər elmi müəssisələrin çatışmayan vəsaitlərini təmin etmək də institutun öhdəliyində idi.

Elmi-tədqiqat institutu həm də, yeni kitabxanaların muzeylərin, laboratoriyaların, elmi arxivləri sistemləşdirməsinə və təkmilləşdirməsinə nəzarət edirdi.

Institutun ilkin mərhələdəki fəaliyyətinin əsasını Azərbaycan xalqının inqilabi hərəkatını, tarixini, ədəbiyyatını, arxeologiyasını, iqtisadiyyatını, etnoqrafiyasını, folklorunu, incəsənətini öyrənmək dururdu.

20-ci illərdən bəri Cəmiyyətin maariflənməsi, savadsızlığın aradan qalxması, yeni ideologiyaya qulluq edən kadrların yaradılması işi nisbətən həyata keçmişdir. Lakin ixtisaslı kadrların, mütəxəssislərin hazırlanması işi hələ də tam həllini tapmamışdır. Sovet hakimiyyətinin yerlərdə yerlilərdən Sovet hakimiyyətinə qulluq edəcək kadrların hazırlanması məsələsi AZDETİ-nin yaranması ilə məqsədyönlü xarakter aldı. “Kadrların kadrları hazırlaması” məsələsi AZDETİ-nin əsas iş planı oldu.

Elmi kadrların hazırlanması məsələsi ilə yanaşı AZDETİ nəşriyyat işinə də xüsusi diqqət verirdi. “Azərbaycan Elmi Tədqiqat İnstitutunun xəbərləri”, “Azərbaycanı öyrənmə yolu”, “Yaxın Şərq” adlı jurnalları nəşr olunurdu. (8 səh 338)

Nəşriyyata fikir verən AZDETİ 15 dekabr 1931-ci ildə keçirdiyi iclasda Send- cəbinin “İqtisadi məsələ və İran” adlı əsəri müzakirə olunaraq, çapına qadağa qoyulmuşdur, çünki bu əsərlər guya ki, antilelin və antimarksist ideologiyasını özündə saxlayır. Qərara alındı ki, bundan sonra təşkilatda çıxan nəşrlərin bu ideologiyaya xidmət etməsinə xüsusi diqqət verilsin. Ümumiyyətlə 1929-32-ci illərdə institut hazdı. ırladığı işlərin müəyyən bir hissəsini qırx iki adda nəşr etdirdi. (9 səh 13-15)

Hələ 20-30-cu illərdə ilk milli elmi kadrlar-arxeoloqlar, etnoqraflar formalaşmışdı. Saylarının həddindən artıq az olmasına, təcrübəsizliklərinə baxmayaraq Respublikanın ən ucqar yerli əhalisinin adət-ənənələrini və həyat şəraiti ilə tanış olaraq, bu arxeoloq etnoqraflar Azərbaycanın abidələrini öyrənərək material toplamış, Respublikanın elminin inkişafına böyük töhvələrini vermişlər. Beləliklə azərbaycanlılardan təşkil olunmuş etnoqrafların və arxioloqların kiçik qrupları yarandı. Bu qrupda D.Şərifov, İ.Cəfərzadə, M.Mirbağırzadə, A.Əzimbəyov kimi etnoqrafların, V.Xulufu, R.İsmayılov, A.Salamzadə, A.Məmmədov kimi tarixçi alimlərin adına rast gələ bilərik. (10 səh 140)

AZDETİ eyni zamanda fəlsəfə və petoqoji sahələrdə də elmi-tədqiqat işləri həyata keçirmişdir.

AZDETİ-də digər sahələr kimi iqtisadiyyat sahəsinə də xüsusi diqqət yetirilirdi. Bu sahənin inkişafına hər şeydən çox fikir verən hökumət, bu sahədə çalışanlar üçün hər bir imkanı yaradırdı. Kənd təsərrüfatında yaranmış sosial yenidənqurma sahəsindəki işlərə dair, SSRİ rayonlarında kollektivləşmə prosesinə, kommünizim ideologiyasında iqtisadi inkişafa həsr olunmuş bir çox mövzular yazılmış və həyata keçməsinə də fikir verilmişdir. Məhz AZDETİ-nin iqtisadiyyat şöbəsi bu işlərlə məşğul olmuş və bir çox alimlər bu şöbədə çalışaraq iqtisadi

mövzuda materiallar hazırlanmışlar. Düzdür yazılmış mövzuların hamısı elmi xarakter daşımasa da, bu əsərlər yaranmaqda olan Azərbaycan iqtisadiyyat elminin başlanğıcını qoydu.

XX-ci əsrin 30-cu illərində iqtisadi inkişaf özünün sənaye sahəsində də göstərirdi. Xüsusilə Bakı şəhərində sənayenin inkişafı buraya insan axınını gücləndirirdi. Demografik cəhətdən şəhərdə xeyli dəyişiklik baş vermişdi.

Həm sənaye həm neft və digər sahələrdə işçi qüvvənin çoxalması bu sahələrin həmdə inkişafı demək idi.

Bu dövrdə iqtisadi məsələləri əhadə edən qəzet və jurnallar nəş olunurdu. “İqtisadi xəbərləri” və s. göstərmək olar. Bu qəzet və jurnallarda xalq təsərrüfatının iqtisadi və tarixi problemlərinə dair məqalələr çap olunurdu.

O illərin məşhur iqtisadi-alimlərinə misal olaraq A.S.Fərəcovu, B.Y.Axundovu, M.Baharlını, M.Məmmədovu və b. göstərmək olar. (11 səh 5-9)

Bu dövrdə Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının və dilçili elminin formalaşması və inkişafı üçün ilər görülürdü. Məhz bu səbəbdən AZDETİ-nia məşhur dilçilər və ədəbiyyatşünaslar çalışmışlar.

Hələ 1929-cu ildən başlayaraq Azərbaycanda xüsusən fəhlə və kəndli təbəqələrindən yeni mütəxəssis kadrlar hazırlanmasına diqqət gücləndi.

1930-32-ci illər ərzində türk dili məsələsi institutun ən önəmli məsələlərindən idi.

1931-ci il 22 oktyabrda institutun rəyasət heyətinin iclasında Cənubi Qafqazın böyük ensklopediyasının yaradılması məsələsi müzakirə edildi. (12 səh 15). Bu iclasda qərara alındı ki, V.M.Xulufunun, Əli Nəzminin, Rəhman Hüseynovun, Sami Kamalın, B.B.Çobanzadənin iştirakı ilə komissiya təşkil edilsin. Bu komissiyanın əsas işi ondan ibarət idi ki, türk dilində çıxan Cənubi Qafqazın böyük ensklopediyasının əlifbasını, şiriftini, terminlərini, dili və texniki hazırlıqlarını hazırlayıb nəticəni AZDETİ-nin direktoru S.M.Əfəndiyevə təqdim etsinlər.

Bu illərdə dilçilik şöbəsinin də məsələləri müzakirə olunur və lüğətlərin çıxarılmasına fikir verilirdi. Lüğətlərin hazırlanmasının aşağıdakı istiqamətdə getməsi qərara alındı:

- 1) 30 min sözdən ibarət olan türk-ukrayn lüğəti çıxarılsın və 6 min pul xərclənsin.
- 2) Siyasi lüğətin hazırlanmasına 1500 manat pul ayrılınsın və nəşri təsdiqlənsin
- 3) Samballı türk lüğətinin çapı təsdiqlənsin və onun nəşri Azərnəşrə verilsin.
- 4) Din əleyhinə lüğətin nəşri təsdiq olunsun və Xalq Maarif Komissarlığının sərəncamına verilsin.
- 5) Türk-erməni lüğətinin nəşrinə 7000 manat ayrılınsın.
- 6) Türk-talış, türk-tatar və türk-ləzgi lüğətlərinin nəşrinə 6000 manat pul ayrılınsın
- 7) İki kitabdan ibarət olan türk əhalisinin danışıq lüğətinin nəşrinə 6000 vəsait ayrılınsın.
- 8) Türk-avar, türk kürd lüğətlərinin nəşrinə 2000 manat vəsait ayrılınsın.

1932-ci ildə lüğətlərin nəşrinə nə az, nə çox düz iyirmi yeddi min manat nəşrində maliyyə köməkliyi göstərməsi məsələsi qoyuldu. (13 səh 19)

1930-cu ilin fevralında tarixi-etnoqrafiya şöbəsinin hesabatı müzakirə olundu.

A.R.Zifeldt öz çıxışında tarixi-etnoqrafiya şöbəsinin 2 hissəyə: 1) elmi nəzəriyyə 2) elmi-tədqiqat bölmələrinə ayrıldığını qeyd etdi. (14 səh 10)

Elmi-nəzəriyyə bölmündə dərslər keçirilir, dialektika və materializimdən seminarlar oxunur. (məsələn Çiçikalov), həmçinin tarixşünaslıqdan, Rusiyanın yeni tarixi ilə bağlı dərslər aparılırdı.

Elmi-tədqiqat bölməsində isə E.A.Paxomov Azərbaycan tarixçilərinin tarixi əsərlərinin kartotekasını düzəltdi, həmçinin bu bölmə ərəb tarixçilərinin əsərlərinin tərcüməsi ilə (Məsə-

lən: Kesevinin əsərini, E.A.Paxomov, N.K.Yuze isə Təbərinin əsərini tərcümə etmişlər. Bu əsərlər Azərbaycan tarixi ilə bilavasitə əlaqəsi olan əsərlər idi. (14 səh 10)

Ümumiyyətlə tarixi-etnoqrafiya şöbəsinin gündəlik iş planı aşağıdakı kimi idi.

a) Bakı işçilərinin demoqrafik şəklini çəkməyi tətbiq etmək. Bunun üçün hər ay yüz əlli min manat pul tələb olunurdu.

b) Əhalinin qısa təsərrüfat xarakteristikasının bilməkdən ötrü yerli Azərbaycan əhalisinin siyahı üzrə kartotekasının düzəldilməsi. Kartotekanın hazırlanmasının texniki işlərinə ayda altmış min manat pul tələb olunurdu. Bu işin xeyri onda idi ki, Azərbaycan Ensiklopediyasının düzəldilməsi üçün bir material ola bilərdi.

v) Azərbaycanda sovetləşmənin on illiyi ilə bağlı yubiley sərgi keçirmək

Düzdür dövrümüzlə səsleşməyən, müəyyən qüsurları olmasına baxmayaraq, bu institut, Azərbaycan elminin taleyində çox böyük rol oynamışdır. İstər burada çalışan görkəmli alimləri nəzərə alsaq, istərsə də, burada yetişdirilmiş və Azərbaycanın sonrakı taleyində rol oynamış mütəxəsisləri qeyd etsək görərik ki, bu institut elmin inkişafında əvəzolunmaz rola malik olmuşdur.

ƏDƏBİYYAT

1.Т.А.Мусаева, А.А.Мамедов. На мутях создания национальной академий наук и формирования кадров научной интеллгенции Азербайджана. Баку, 2005

2.Наука и техника советского Азербайджана. Летописы важнейших событий (1920-1987). Баку, 1987

3.ARDA, f 387, siy 1

4.ARDA, f 387, siy1, iş 1

5.ARDA, f 387, siy 1, iş 13

6.ARDA, f 387, siy 1, iş 2

7.ARDA, f 387, siy 2. iş 6

8.Azərbaycan Tarixi VI cild. (7 cilddə) Bakı, 2000

9.ARDA ,f 387, siy 1, iş 5

10.Т.Керимова. «Из истории национальной Академии наук Азербайджана. Б.2005

11.ARDA f, 387, siy 1, iş 383

12.ARDA f, 387, siy 1, 14

13ARDA f, 387, siy 1, iş 118

14.ARDA f, 387, siy 1. iş 8

ГЮЛЬНАРА АБИДИ

Институт Истории им.А.А.Бакиханова НАНА

ОБРАЗОВАНИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО ИНСТИТУТА АЗЕРБАЙДЖАНА И ЕГО РОЛЬ В РАЗВИТИИ НАУКИ В СТРАНЕ

В статье говорится о истории образования и деятельности научно-исследовательского института азербайджана, существовавшего в 1929-32 гг. Приводится информация об институте объединившей всех областей науки в Азербайджане и играющей роль в развитии научных кадров.

GULNARA ABİDİ*Institute of History of ANAS by named A.A.Bakikhanova***THE ORGANIZATION OF THE SCIENTIFIC-RESEARCHING INSTITUTE AND
ITS IMPORTANT ROLE ON THE SCIENCES DEVELOPMENT**

The article is about the organization and the activities of the scientific-researching institutes of Azerbaijan in 1929-1932 years. These institutes combined all of the spheres of the science and played an important role the training of the personnels.

Rəyçilər: t.e.d.A.İsgəndərli, t.e.d.R.C.Süleymanov

BDU, Mənbəşünaslıq, tarixşünaslıq və metodika kafedrasının 06.02.2013-cü il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №05).